

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
(Майя НІКОЛАЄВА)

«05» 09 2023р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Глобальні виклики

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 103 Науки про Землю

Розробники: Муркалов О.Б., к.г.н., доцент кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій.

Протокол № 1 від. "30 серпня 2023р.

Судитис

(Юрій ШУЙСЬКИЙ)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Chamf -

(Валентина ТРИГУБ)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Протокол № 1 від. "30" 08 2023 р.

(підпис)

(Вітілій СИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Протокол № 1 від. "30" серпня 2024р

(підпис)

Р. Вихованець Г. В.
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Протокол № _____ від. "_____" _____ 20__ р.

(підпис)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів - 3 годин - 90 змістових модулів - 1	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>103 Науки про Землю</u> (код і назва) Спеціалізації: _____ (назва) Рівень вищої освіти: <u>Другий (магістерський)</u>	<i>Вибіркова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		10 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	год.
		Форма підсумкового контролю: <i>Іспит</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування у здобувачів системи знань про географічні закономірності глобальних природних та соціальних викликів і їх вплив на природне середовище та розвиток людства.

Завдання:

- опанувати визначення і інтерпретацію понять глобальних викликів, ризиків та феномену глобалізації;
- дослідити взаємопов'язані процеси в географічній оболонці, соціально-економічні та геополітичні процеси і явища в контексті глобальних викликів;
- розкрити сутність методів аналізу і класифікації глобальних викликів;
- розглянути географічні аспекти подолання глобальних природно-соціальних викликів сучасності і адаптації до них;
- проаналізувати актуальні проблеми глобальних перетворень природи та світового соціуму, місце в цих процесах України.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

K03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

K04. Здатність працювати в міжнародному контексті.

б) фахових компетентностей спеціальності:

K09. Розуміння планети як єдиної системи, найважливіших проблем її будови та розвитку.

K14. Уміння створювати моделі об'єктів і процесів у геосферах та їхніх компонентах (педосфері) із використанням математичних, картографічних методів і геоінформаційних технологій.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР02. Застосовувати свої знання для визначення і вирішення проблемних питань і прийняття обґрунтованих рішень в науках про Землю.

ПР03. Вміти спілкуватися з фахівцями та експертами різного рівня інших галузей знань, у тому числі в міжнародному контексті, в глобальному інформаційному середовищі.

ПР12. Самостійно планувати виконання інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- визначення, сутність та відмінності глобальних викликів, ризиків та глобалізації;
- види сучасних глобальних викликів;
- методи аналізу глобальних викликів.

вміти:

- досліджувати глобальні процеси в географічній оболонці та суспільстві в контексті глобальних викликів;
- класифікувати глобальні виклики;
- проводити комплексний географічний аналіз, прогнозувати, розробляти і застосовувати технічні та адаптивні механізми відповіді глобальним викликам.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Глобальні виклики і проблеми сучасності.

Тема 1. Глобальні виклики, ризики, глобалізація та антиглобалізація: передумови виникнення та філософія глобальних викликів; сутність та інтерпретації понять глобальні виклики, ризики; феномен глобалізації та антиглобалізації; ознаки та тенденції глобалізаційних процесів;

Тема 2. Методологія дослідження глобальних викликів: теоретичні підходи до аналізу глобалізаційних процесів; глобальні проблеми природи та людства; часові межі глобальних викликів; основні проблеми глобальних викликів.

Тема 3. Охорона природи, забруднення довкілля та антропогенний фактор в контексті глобалізаційних викликів: міжнародна природоохоронна діяльність; головні міжнародні природоохоронні конвенції, механізми забезпечення міжнародно-правової охорони; всесвітня глобальна мережа біосферних резерватів; охорона геосфер (повітря, вод, біоти та ін.); забруднення довкілля; хімічна екологія (забруднення, забруднювачі, хімічні отруюючі речовини; викиди та відходи, утилізація відходів та небезпечних речовин); кліматичні виклики (глобальне потепління, забруднення); стан ґрунтів; Світовий океан збереження біорізноманіття; ландшафтне різноманіття; природні ресурси та їх експлуатація; територіальне моделювання.

Тема 4. Глобальні виклики соціальної сфери: суспільство ризику; урбанізація; трудова зайнятість; міграція, еміграція; бідність; насильство в суспільстві (тероризм, торгівля людьми та рабство, викрадення); релігії XXI сторіччя; соціально небезпечні хвороби та пандемії; продовольча безпека.

Тема 5. Політичні та економічні аспекти глобальних викликів в сучасному світі: моделі політичного та економічного розвитку; міжнародні установи та організації - історія їх виникнення, структура та діяльність; діяльність ООН у контексті глобальних викликів; глобальна економіка та міжнародний розподіл праці, економічні стратегії розвитку розвинутих країн; світова організація торгівлі (СОТ) та інструменти регулювання міжнародної торгівлі; обіг радіоактивних, небезпечних хімічних і біологічних товарів і технологій, функції держави в умовах глобалізації; «голуба» економіка; сертифікація; санкційна політика.

Тема 6. Глобальні виклики - географічний прогноз, альтернатива, практичні рішення: інновації в сферах освіти, науки та техніки; клонування; транс гендерні організми; нанотехнології; високоточна зброя, зброя масового знищення; інформаційні технології, віртуальне середовище, штучний інтелект; соціальні мережі, Інтернет; енергозбереження та альтернативна енергетика; виклики в сфері освіти; дистанційна форма освіти.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Глобальні виклики і проблеми сучасності.										
Тема 1. Глобальні виклики, ризики, глобалізація та антиглобалізація Глобальні виклики, ризики, глобалізація та антиглобалізація.	7	2			5					

Тема 2. Методологія дослідження глобальних викликів.	14	2		2	10					
Тема 3. Охорона природи, забруднення довкілля та антропогенний фактор в контексті глобалізаційних викликів:.	16	4		2	10					
Тема 4. Глобальні виклики соціальної сфери	16	4		2	10					
Тема 5. Політичні та економічні аспекти глобальних викликів в сучасному світі.	16	4		2	10					
Тема 6. Глобальні виклики - географічний прогноз, альтернатива, практичні рішення	21	4		2	15					
Разом за змістовим модулем 1	90	20		10	60					
Усього годин	90	20		10	60					

5. Теми семінарських занять
Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Міжнародна природоохоронна діяльність: історія охорони природи, правова база, міжнародні природоохоронні організації, географія міжнародних об'єктів охорони природи. Скласти карту всесвітньої глобальної мережі біосферних резерватів.	2	
2	Глобальний вплив антропогенного фактору на природне середовище: види антропогенного впливу, стійкість геосистем, географія катастроф антропогенного характеру, глобальні зміни клімату. Підготувати презентацію.	2	
3	Глобальні виклики соціально-економічної сфери - суспільство ризику: географія та структура соціально-економічних викликів, продовольча проблема. Скласти карту урбанізації, тероризму, забезпеченості країн продовольством.	2	
4	Міжнародні установи та організації в контексті глобальних викликів: види організацій за типами, історія виникнення, об'єкт та предмет діяльності, спрямованість. Підготувати доповідь.	2	
5	Освіта, наука та техніка - глобальні виклики та інноваційні рішення: напрямки адаптації до глобальних	2	

	викликів, технічні підходи до їх вирішення, стійкий розвиток. Творча робота здобувачів.		
	Разом:	10	

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Ознайомитися з положеннями теми: «Глобальні виклики та глобалістика: часові межі глобальних викликів; ознаки та тенденції процесу глобалізації; теоретичні підходи до аналізу глобалізації».	5	
2	Підготувати доповідь за темою: «Методологія глобалістики: становлення та розвиток глобалістики, як науки, категорії та визначення».	5	
3	Розкрити сутність проблеми охорони природи та забруднення довкілля (міжнародна природоохоронна діяльність; всесвітня глобальна мережа біосферних резерватів).	10	
4	Дослідити особливості антропогенного впливу на природне середовище (вплив на окремі геосфери; зв'язки людина-природа; природні ресурси).	10	
5	Ознайомитись з основними положеннями теми: «Глобальні виклики соціальної сфери: урбанізація; трудова зайнятість; міграція, еміграція; соціально пандемії; продовольча безпека».	10	
6	Визначити особливості феномену глобалізації в сучасному світі - політичні та економічні аспекти: діяльність ООН у контексті глобальних викликів; світова організація торгівлі (СОТ); функції держави в умовах глобалізації; «голуба» економіка.	10	
7	Знайти приклади та пояснення інноваційних напрямків та підходів в сферах освіти, науки та техніки: інформаційні технології, віртуальне середовище; соціальні мережі, інтернет; енергозбереження та альтернативна енергетика; дистанційна форма освіти.	10	
	Разом	60	

До самостійної роботи відноситься (на вибір викладача):

[1] - підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;

[2] - написання рефератів, есе;

[3] - індивідуальне навчально-дослідне завдання;

(п.2.8. Положення про освітній процес в ОНУ).

9. Методи навчання

Словесні: лекція (класична, консультація, діалог з здобувачами); пояснення.

Наочні: ілюстрування (використання наочності – ілюстрацій, картографічних джерел); демонстрування (використання проектору, комп'ютерної техніки, презентацій, відео фрагментів).

Презентація – для усного супроводу повідомлення під час лекційних і практичних занять, при поясненні нового матеріалу, під час доповідей студентів.

Практичні роботи – виконання завдань, передбачених програмою курсу.

Самостійна робота:

- тематичне реферування – робота студентів з підручниками, посібниками, довідниками, Інтернет-ресурсами;
- доповідь, презентація - самостійно виконана творча робота аналізу проблеми, обов'язково містить власні висновки і пропозиції здобувача.

10. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Дисципліна «Глобалізаційні виклики» оцінюється за 100-бальною шкалою.

Формами контролю в ОНУ є: залік, диференційований залік, іспит.

Поточний контроль – це контроль за темами 1-6.

Періодичний – контроль за змістовим модулем (ЗМ) 1.

Методи поточного/періодичного контролю: усне опитування, контрольні письмові роботи, оцінювання виконання завдань СР, захист результатів практичних, оцінювання доповідей, тестування (бланкове або комп'ютерне).

Підсумковий контроль - іспит. Вимоги до проведення іспитів та заліків зазначені у пп.. 3.5-3.11 та пп.3.12-3.14 «Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти ОНУ імені І. І. Мечникова». Основна мета іспиту - встановлення рівня, обсягу, якості, глибини знань здобувачів, вміння застосовувати їх у практичній діяльності, розкриваються усі види компетенцій здобувача.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/ розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Добре		достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно		володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно можливістю повторного складання	3	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно обов'язковим повторним вивченням дисципліни	3	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Які ознаки та тенденції процесу глобалізації?
2. Зазначити сутність та сучасну інтерпретацію понять глобальні виклики, ризики, глобалістика.
3. Пояснити передумови феномену глобалізації, анти глобалізації.
4. Розкрити аспекти глобалізації: політичний, економічний, культурний, екологічний.

5. Викласти основні підходи і підґрунтя методології дослідження глобальних викликів.
6. Навести категорії та визначення глобалістики, як науки.
7. Які існують критерії виділення глобальних викликів?
8. Зазначте передумови виникнення глобальних викликів.
9. Вкажіть поширені теоретичні підходи до аналізу глобальних викликів.
10. Які найбільш актуальні глобальні виклики та ризики природи і людства.
11. Навести види та класифікацію глобальних проблем.
12. В чому полягає сутність процесів глобалізації та антиглобалізації.
13. Виклики глобального потепління та збереження озонового шару.
14. Виклики пов'язані з проблемою прісної води.
15. Виклики опустелювання.
16. Як забруднення навколишнього середовища впливає на життєдіяльність людства на Землі?
17. Проблеми та виклики раціонального освоєння Світового океану.
18. Проблеми та виклики раціонального освоєння космічного простору.
19. Глобальні виклики людства. Продовольча проблема.
20. Глобальні виклики людства. Демографічна проблема.
21. Виклики урбанізації та трудової зайнятості
22. Міграція, еміграція, рух населення.
23. Деградація навколишнього середовища як глобальний виклик.
24. Вказати та пояснити глобальні виклики соціальної сфери.
25. Розкрити поняття - суспільство ризику.
26. Релігії ХХІ сторіччя, виклики пов'язані з релігійним життям
27. Стан ґрунтів та його зв'язок з продовольчою проблемою.
28. Основні виклики у сфері використання земельних ресурсів.
29. Головні міжнародні природоохоронні конвенції.
30. Глобальні екологічні виклики.
31. Геоекологічна ситуація в Україні.
32. Збереження біорізноманітності та ландшафтного різноманіття.
33. Ресурсні проблеми.
34. Енергетична криза людства та шляхи її вирішення.
35. Глобальні тенденції розвитку енергетики. Традиційна енергетика.
36. Використання альтернативних джерел енергії.
37. ООН, історія виникнення, структура, напрямки роботи.
38. Римський клуб: історія створення, мета, завдання, досягнення.
39. Всесвітня метеорологічна організація: історія створення, мета, завдання, досягнення.
40. Світова організація торгівлі (СОТ): історія створення, мета, завдання, досягнення.
41. Екологічна безпека і ядерна енергетика.
42. Суспільство і природа. Причини екологічної кризи.
43. Виклики воїн та тероризму.
44. Методологія та практика сталого розвитку.
45. Стратегічне управління.
46. Міжнародна класифікація природно-заповідних територій.
47. Міжнародна Червона книга, Європейський Червоний список.
48. Виклики пов'язані з пандемією.
49. Поняття та сутність «зеленої» економіки.
50. Поняття та сутність «голубої» економіки.
51. Вплив діяльності людини на гідросферу та джерела її забруднення.
52. Виклики гідродинамічної безпеки регіонів України та проблеми збереження водних ресурсів
53. Концептуальні засади сталого розвитку.
54. Еколого зрівноважений та еколого безпечний розвиток економіки.

55. Радіаційна небезпека та її рівень у різних регіонах світу.
56. Якість атмосферного повітря та його головні забруднювачі.
57. Відходи життєдіяльності та їх вплив на середовище проживання.
58. Екологізація науки, техніки і виробництва.
59. Виклики забруднення навколишнього середовища. Утилізація відходів та небезпечних речовин
60. Забруднення довкілля, хімічна екологія.
61. Виклики та види антропогенного впливу на природне середовище.
62. Основні напрямки та виклики інновацій в сферах освіти, науки та техніки. Штучний інтелект.
63. Сучасні виклики інформаційних технологій, віртуального середовища.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

У ході поточного контролю студент може отримати максимальну оцінку (100 балів) за кожний змістовий модуль. Відповідь під час **іспиту** також оцінюється за 100-бальною* шкалою. Фінальна оцінка з навчальної дисципліни це середнє арифметичне суми балів за поточний контроль та підсумковий контроль.

Іспит

Поточний та періодичний контроль						СР	Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль 1								
T1 П1	T2 П2	T3 П3	T4 П4	T5 П5	T6 П6			
5	5	10	10	10	10	30	100*	100
5	5	5	5	5	5			

Примітка: T1, ..., T6 – номери тем, П1, ..., П6 – номери практичних робіт, СР – самостійна робота студентів.

Відповідь під час **іспиту** також оцінюється за 100-бальною* шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни;

Силабус;

Навчально-методичні матеріали для лекцій, конспекти (тексти, схеми) лекцій;
Мультимедійні презентації;
Плани практичних, семінарських та лабораторних занять.

14. Рекомендована література

Основна

1. Глобальні проблеми сучасності : підручник / за ред. В. С. Бакірова, А. П. Голікова, О. А. Довгаль, В. А. Пересадько, В. І. Сідорова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 632 с.
2. Гудзяляк І. Географія населення: навч. Посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 256 с.
3. Зінченко В. В. Глобалізація і глобалістика: Навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 428 с.
4. Лукашевич В. М. Глобалістика: навч.посібник. Львів: Новий Світ 2000, 2010. 440 с.

Додаткова

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів; Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
2. Гура В. Л., Берданова О. В. Глобалізаційні виклики: навчально-методичний комплекс для здобувачів спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», ступінь вищої освіти «Магістр», освітньо-професійна програма «Економічна безпека підприємництва», заочна форма навчання. К.: «ЦП Компринт», 2021, 31 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. *Всесвітня метеорологічна організація*: веб сайт. URL: <https://public.wmo.int/>
2. *Світова організація торгівлі (COT)*: веб сайт. URL: <https://www.wto.org/>.
3. *Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних націй*: веб сайт. URL: <https://www.fao.org/>
4. *Українське представництво Організації Об'єднаних Націй*: веб сайт. URL: <https://ukraine.un.org/>
5. *Center for Earthquake Research and Information, The University of Memphis. 100% Chance of an Earthquake Today*: веб сайт. URL: <http://www.ceri.memphis.edu/public/eqtoday.shtml>